

דיני דם בביצים, צליית כבד, יין נסך

הלכות דם בביצים

לדעת הרמ"א, דם בביצה אוסר בין אם הוא בחלבון הלבן ובין אם הוא בחלמון הצהוב, וכך נוהגים האשכנזים וחלק מהספרדים. אבל לדעת השו"ע, אם הדם נמצא בחלמון הצהוב - כל הביצה אסורה, אבל אם הדם נמצא בחלבון הלבן - מוציאים את הדם מהחלבון ושאר הביצה מותרת. (שו"ע ורמ"א שם ס"ד).

בביצים שבזמנינו, [שהם ספגא דארעא] אם יש דם בביצה, מעיקר הדין זורק את הדם, ושאר הביצה מותרת, אך למעשה מחמירים מכמה טעמים שאם לא יודעים בוודאי שביצה זו ספגא דארעא שדינו כביצה רגילה, שאם מצא דם בביצה יש לזרוק את כל הביצה. (שו"ע סי' ס"ו ס"ז).

אך אם טיגן או בישל ביצה כזאת במחבת או בכלי, מחמירים שהכלי טעון הגעלה, ובזה מועיל הגעלה אף למחבת טפולון, כיון שהגעלה בביצים בזמנינו היא חומרא.

אם היה דם בביצה ונתערבה בעיסה או בעוגה, אם היה רוב ביצים שאין בהם דם העיסה מותרת, ואם היה רק ביצה אחת אם יש שישים בעיסה או בעוגה נגד הביצה, הכל מותר.

דיני בדיקת ביצים

צריך לבדוק את הביצים לפני שמטגנים כדי לראות אם יש בה דם, אך אם מבשל את הביצים [ביצים קשות] אין צריך לבדוק אותם לפני הבישול, (בשו"ע יו"ד סי' ס"ו ס"ח כתב, "מותר לאכול בימים צלויים אע"פ שאינם יכולות ליבדק", וכתב ברמ"א, "וכן אי"צ לבדוק הביצים אם הם יש בהם דם דסומכין על רוב ביצים שאין בהם דם, ומכל מקום נהגו להחמיר כשעושין מאכל עם ביצים ביום שרואין בהם אם יש בהם דם").

בדיעבד אם לא בדקו את הביצה, וכבר בישלו או עירבו אותה עם מאכלים אחרים, הביצה מותרת. (כיון שרוב ביצים אין בהם דם).

פתח ביצה ורק לאחר שהביצה התערבה עם שאר ביצים ראה שיש בה דם, שאר הביצים מותרות באכילה ויוציא רק את החלק שבוודאות ממנו הגיע הדם. כל מה שספק קשור לביצה ממנה הגיע הדם - מותר באכילה.

יש לדעת שפעמים רבות הצבע האדום הוא מהחותמת על הביצה.

אך כל גוש או כתם בצבע אדום או שחור, הרי הוא בכלל דם האסור, אולם גושים או כתמים שהם בצבע חום או לבן אינו בכלל דם, ומותר לאוכלם. (דרכי תשובה שם סקכ"ב וכו"ג).

בישול ביצים

מותר לבשל אף ביצה אחת, ואין חובה לבשל דווקא שלש ביצים, אלא שאם יבשל שלש ביצים וימצא דם באחת מהן, שאר הביצים מותרות והסיר אינו טעון הגעלה (ואמנם

בביצים רגילות יש סוברים שצריך להגעיל את הסיר, עיין דרכ"ת סי' סו וחזו"א יו"ד סי' כו, אך בביצים בזמנינו א"צ להגעיל את הסיר).

דיני צליית כבד

סדר צליית כבד

שוטפים את הכבד. (יו"ד סי' עג)

אח"כ מפזרים עליו מלח - עדיף גס אך אם אין גס אפשר גם דק. מיד לאחר פיזור המלח ובלי שיהיו כלל, יניח את הכבדים על רשת שעל גבי האש.

לאחר הצלייה, נהגו בני אשכנז לשטוף את הכבד, ויש מחמירים לשוטפו ג' פעמים. [ובני ספרד לא נהגו בזה]. (רמ"א יו"ד סי' ע"ו שם). (אם רוצים לשפר את טעם הכבד, ניתן לצלותו שוב לאחר השטיפה האחרונה).

אם לא שטף קודם הצלייה וכן אם לא פיזר מלח, בדיעבד אין זה מעכב (ויש מבני ספרד, שאף לכתחילה לא שוטפים קודם הצלייה ולא מפזרים מלח).

שיעור הצלייה

מעיקר הדין די לצלות את הכבד עד שיהיה ראוי לאכילה בשעת הדחק, והוא כשיעור חצי צלייתו, וכן נהגו בני עדות המזרח, אך האשכנזים נהגו להחמיר לצלותו עד שיתייבש לגמרי. (ט"ז סימן ס"ט סקנ"ד ופרי מגדים שם משב"ז סקנ"ד, חכמת אדם כלל לה ס"א, אך בני ספרד נוהגים להקל בזה עי' בבא"ח שנה שניה פרשת אחרי מות הלכה ט', ובכה"ח סימן סט אות שכ, ובסימן עג אות ד').

יש מחמירים קודם הצלייה לעשות בכבד חיתוך שתי וערב, ובשעת הצלייה הצד החתוך יהיה כלפי מטה. (עי' שו"ע יו"ד סימן עג ס"ג)

יש לצלות את הכבד על רשת דווקא. (עי' שו"ע סי' ע"ג ס"ד).

ניתן לצלות אף על מנגל חשמלי ובתנאי שלא יהיו הרבה מים בתחתית המכשיר.

בני אשכנז יקפידו לייחד סכין ומזלג שימשו לצליית כבד בלבד. (עי' רמ"א סימן סט ס"ט).

בישול כבד שנצלה ג' ימים לאחר

השחיטה

אם צולים את הכבד לאחר ג' ימים מהשחיטה, דהיינו 72 שעות, אין לבשלו לאחר הצלייה, ואף לא לטגנם עם בצלים וכדו'. (יו"ד סי' ס"ט סי"ב).

ואף חימום במיקרוגל או על גבי פלטה חשמלית דינם כבישול לענין זה.

הרוצה לחממו בתוך מים, יכול לעשות זאת בכלי שני. עבר

וחימומו בדרך האסורה - הכבד מותר באכילה.

אך אם הקפואו את כבד בין השחיטה לצלייה, ההקפאה מקפואה את הזמן. ולכן, כבד שהוקפא לאחר 24 שעות מהצלייה, ימשיכו למנות 48 שעות נוספות רק מעת שיופשר. (עי' מנחת יעקב (בשו"ת שבסוף הספר סימן יד), ופמ"ג סי' סט ש"ד ס"ק נג, ובערוך השולחן סימן ס"ט סעיף עט).

דיני אכילת דגים עם חלב

רבים מבני אשכנז נהגו לאכול דגים וחלב ביחד, ואין לחוש בזה משום סכנה, אבל בני ספרד נהגו להחמיר שלא לאכול דגים עם חלב משום סכנה (ב"י יו"ד סימן פז, פרי מגדים או"ח סימן קע"ג אש"א ריש הסימן בשם הכנסת הגדולה, בא"ח ש"ש פרשת בהעלותך ה"ו).

אף המחמירים שלא לאכול דגים עם חלב עם חמאה מותר. ויש מחמירים (פרי מגדים או"ח סימן קע"ג אש"א ריש הסימן בשם שיירי כנה"ג שפ"ד סימן פז סק"ה פת"ש סימן פז סק"ט כה"ח סימן פז סק"ד, אך יש מחמירים עי' שו"ת זבחי צדק החדשות סימן קט"ז, שו"ת רב פעלים יו"ד ח"ב סימן י').

אבל מעדנים חלביים וכל כיוצא בזה שהם חלביים המכילים ג'לטין דגים, אין בזה חשש סכנה. (כיון שהג'לטין נפסל לאכילת חלב במהלך הייצור, עי' ש"ך יו"ד סי' פז ס"ק ה', וט"ז שם ס"ק ג', רמ"א סי' פז ס"י, ש"ך סי' פז ס"ק לג' ופמ"ג שם, וש"ך סי' קיד' ס"ק כא', ורא"ש פ"ו דברכות סי' לה', ומג"א ומשנ"ב סי' רטז' סק"ז).

הלכות יין נסך

שאלה: נוצרי\מוסלמי\מומר שנגעו\הוזיזו בקבוק יין האם היין מותר בשתיה.

תשובה: אף אם הבבקוק היה פתוח כבר וסגרו אותו והגיו הוזיזו כשהבקבוק סגור היין מותר בשתיה, ואם הוזיזו כשהבקבוק פתוח לגמרי אם הישראל ראה את הגיו כשהוזיזו והגיו לא נענע את הבקבוק בכונה [כדי לשכשך את היין] היין מותר בשתיה.

מקור: יו"ד קכד סי"ז-כ"ה וקכה ח-ט-י.

שאלה: נוצרי\מוסלמי\מומר שמזגו יין בכוס האם היין שבכוס ושבבקבוק מותר בשתיה.

תשובה: יש הבדל בין נוצרי\מוסלמי\מומר, שאם נוצרי מזג היין נאסר הן היין שבכוס הן שבבקבוק, ואם מוסלמי\מומר מזגו מותר בשתיה אף היין שבכוס [ורק אם נגע ביין עצמו נאסר בשתיה].

מקור: יש חילוק בין גוי שעובד עבודה זרה לגוי שלא עובד ע"ז,

שגוי שעובד ע"ז אף כחו אסור (עי' ע"ז ס' א' עב ב'), ונחלקו הראשונים (שם עב) האם כחו אסור רק בשתיה או גם בהנאה ולהלכה פסק השו"ע יו"ד קכה ס"א שאסור רק בשתיה אבל לא בהנאה, ולכן היין שמזגו לכוס אסור בשתיה ולא בהנאה.

עוד נחלקו הראשונים (שם) האם להלכה נצוק חיבור ונאסר היין שבבקבוק, ולהלכה פסק השו"ע (שם) שהיין נאסר בשתיה ומותר בהנאה, והרמ"א פסק להתיר במקום הפסד מרובה.

מוסלמי\מומר שמזגו

והנה כתבו הרמב"ם פ"ג ממאכ"ס הי"א והשו"ע יו"ד קכד ס"ז שמה שבגוי שעובד ע"ז אסור בהנאה בגוי שלא עובד ע"ז אסור בשתיה, ומה שבגוי עובד ע"ז אסור בשתיה בגוי שאינו עובד ע"ז מותר אף בשתיה.

ולפי"ז כתב הש"ך קכד ס"ק י"א קכה ס"ק ב שמוסלמי\מומר שמזגו לכוס היין שבכוס מותר בשתיה [כיון שבגוי שעובד ע"ז היין אסור רק בשתיה כנ"ל]. אך הט"ז קכד ס"ק לב כתב להוכיח שיש שמזגו מוסלמי\מומר נאסר בשתיה, ובהגהות רעק"א ובדגול מרבבה שם תמהו ע"ד הט"ז שהרי לפי השו"ע הנ"ל יש להקל אף בשתיה. וכן נקט להלכה בחזו"א יו"ד מ"ט ס"ק ו כהש"ך הנ"ל שהיין מותר אף בשתיה.

ולפי"ז נמצא שיש חילוק בין נוצרי למוסלמי\מומר שמזגו יין, כיון שנוצרי [דתני] נחשב עובד עבודה זרה, ואילו מוסלמי אינו נחשב עובד ע"ז כמש"כ הרמב"ם פ"א ממאכ"ס ה"ז. ולכן נוצרי שמזג היין אסור ומוסלמי\מומר שמזגו היין מותר.

אינם שומרי תורה ומצוות שמזגו

יש להסתפק לגבי אינם שומרי תורה ומצוות בימינו, אם דינם כתינוק שנשבה לבין האומות (שבת סח:). שמחד גיסא נראה שדינם כמומרים, כיון שרק תינוק שנשבה לבין האומות ואינו יודע כלל מהמושג 'יהדות' (כמו ברוסיה שהייתה סגורה שלא ידעו כלל מיהודים ויהדות), אבל אינם שומרי תורה ומצוות שבזמנינו שידעו שיש יהודים שומרי תורה ומצוות אך אינם חושבים שזה מחייב אותם, שמא דינם כמומרים, אך מאידך יש לומר שבגלל התקשורת המצויה היום וכדו' הם חושבים שהשומרי תורה ומצוות הם אנשים משונים, ולכך הם לא מנסים להתקרב אליהם ולברר את האמת, אזי דינם כתינוק שנשבה, ובחזו"א (יו"ד סימן ב' ס"ק כח) נקט לדינא שהם נחשבים תינוק שנשבה. [ועיין רמב"ם פרק ג' מממרים הל' ג', יו"ד סי' קנט', או"ח סי' שפה', ועיין בשו"ת בנין ציון החדשות סי' כג', ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכא', ובשו"ת אחיעזר ח"ג סי' כה']. ומכל מקום נראה שגם לפי הצד שדינו כמומר אם בפני רב חשוב אינו מחלל שבת אינו נחשב מומר (עי' עירובין סט. ואו"ח שפה לענין עירוב ונראה שה"ה לנד"ד).

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר והרב שילה אריאל הי"ו
להצלחת בניהם בתורה ויר"ש וכל
העניינים

מספר הטלפון בבית הוראה

0733-260-800

להפניית שאלות לרב, לקבלת הגיליון
למייל, לתרומות והנצחות פנו לכתובת
6191265@gmail.com

הגיליון הודפס ע"י

הרב חיים שוורץ שליט"א
לרפואת הרך הנוולד בן בלה
לרפואה שלמה בתושח"י